

KO U KLIN, KO U PLOČU

U Beogradu je 21. marta 1968. godine održana Peta redovna skupština Kulturno-prosvetne zajednice Srbije. Tim povodom je časopis Zajednice kulturno-prosvetnih organizacija Jugoslavije **Kulturni život**, u svome majskom broju, objavio nekoliko diskusija sa ovoga važnog skupa. U mnogim izlaganjima očigledno je razmimoilaženje u ocenama osnovnih zadataka Kulturno-prosvetne zajednice, a lako je uočiti da je za jedne ova organizacija jedno a za druge drugo. Umesto da se na Skupštini raspravljalo o daljim zadacima ove značajne asocijacije kulturnih institucija, kulturnih radnika i radnih ljudi, najčešće se naglabalo o definisanju njenog profila, a nisu bile retke ni nesuisle i rogovatne fraze koje uobičajeno ulaze u rekvizitarijum ovakvih skupova. Zamislimo se malo samo nad ove dve rečenice u izlaganjima Vinka Vinterhaltera, Predsednika Zajednice kulturno-prosvetnih organizacija Jugoslavije i Dušana Trbojevića, predsednika Udruženja muzičkih umetnika Srbije:

„Zato bih htio da se, u ime republičkih zajednica, i u ime Zajednice kulturno-prosvjetnih organizacija Jugoslavije, zahvalim bratskoj Kulturno-prosvetnoj zajednici Srbije na svemu pozitivnom što je unijela u naš dosadašnji rad.”

„Želim da kažem nekoliko reči o nepravilnosti muzičke umetnosti u našem društvu.”

No, najvažnija su mimoilaženja u definisanju zadataka Kulturno-prosvetne zajednice. Pogledajmo šta ko misli da ona jeste.

Vinko Vinterhalter: „Mi smo, zapravo, u toku ove dvije godine, uspeli da našim radom pratimo (možda to nije dovoljno) sve one promjene koje je sobom nosila privredna i društvena reforma, a isto tako i one izmjene naših političkih organizacija, kao što je, na primjer, Socijalistički savez (koji je pretvoren u konferenciju), tako da smo se i mi, u našem radu, postavili kao organizacija koja nije institucija, već dogovor svih republika... Isto tako treba da znamo da smo u tim novim uslovima i sami našli sopstvena organizaciona rješenja da se i Zajednica kulturno-prosvjetnih organizacija Jugoslavije postavila na druge organizacione principe, uklonivši iz sebe i ono poslednje što bi je moglo okarakterisati kao tvrdi instituciju, da se postavila kao tribina, kao dogovor, kao mesto uzajamne izmjene mišljenja u smislu davanja inicijativa, organizovanja kulturnog rada, ne samo u većim gradovima nego i dolje, do posljednjeg sela...”

Bogumil Karlavaris: „Po mom mišljenju, kulturno-prosvetna zajednica ne može više da bude zajednica kulturnih i prosvjetnih radnika i institucija, već zajednica nosilaca i korisnika kulture. Prema tome, kulturno-prosvetna zajednica nije samo društvena organizacija koja okuplja kulturne radnike, nego je samoupravna organizacija koja okuplja kako stvaraocima i propagatore kulture, tako i njene korisnike. Pokušaj prevazilaženja kulturno-prosvetne zajednice, kao zajednice kulturnih radnika predstavlja takozvana Likovna zajednica u Vojvodini...”

Zivan Berisavljević: „Očevidno je da nam treba i da je u svojim najboljim izrazima kulturno-prosvetna zajednica postala svojevrstni nosilac integracije kulturnih potreba, aktivnosti i mera kulturne politike. Ona, da sve više postaje faktor okupljanja svih činilaca društva zainteresovanih za kulturni razvoj, kakav odgovara našem samoupravnom demokratskom društvu. A to sigurno pretpostavlja prerastanje kulturno-prosvetne zajednice od tribine i parlamenta — kako smo svojevrstno govorili — u jedan efikasan i kompleksan kulturni pokret, odnosno zadržavanje funkcije tribine pre svega kao akcije, kao dejstva.”

Radovan Ždrale: „Mišljenje Predsedništva ove Opštinske zajednice je da bi zajednici trebalo konstituisati kao samoupravnu asocijaciju radnih ljudi u oblasti kulture, a ne kao

društvenu organizaciju za koju se čas kaže da je tribina, čas pokret, a u dokumentima koji je juridički konstituišu, ona je i samoupravna i društvena organizacija, odnosno može se shvatiti da su ta dva pojma identična, da se pojam društvena organizacija i pojam samoupravnost ovde podudaraju i ne čini gotovo nikakva razlika. Mi ne mislimo da ova dva pojma treba pomešati i izjednačiti njihov značenje, jer želimo jednu kulturno-prosvetnu zajednicu, koja treba da bude dalja nadgradnja i dalji razvitak samoupravnih odnosa u oblasti kulture.”

Dakle, očigledno je da je veoma teško ustanoviti šta kulturno-prosvetna zajednica u stvari jeste. Zato i prenosimo u celini izlaganje druga Milutina Šljivančanina, predsednika Kulturno-prosvetne zajednice iz Kule, koja će, nadamo se, pomoći čitaocu da razmrsi KPZ-ov čvor:

**milutin
šljivančanin**

**predsednik Kulturno-
prosvetne
zajednice, Kula**

fizionomija i uloga kulturno- prosvetne zajednice

Trudeći se da ostvari svoju društvenu ulogu u opštini, dobar broj kulturno-prosvetnih zajednica u našoj Republici, u unutrašnjosti u prvom redu, obavlja jedan prometejski posao, da ni iz čega stvara nešto, da osvetljava puteve kulturnog rada i života, ili da se, kao što to ponegde biva, pretvori u instituciju koja živi sama za sebe, ili u kojoj službenik živi u ime kulture, sam za sebe, kao element u društveno-hijerarhijskoj kulturnoj šemi. Ako radi kao organizacija onda radi operativno i nekog zamenjuje. Na sreću, nije svuda tako.

U dugačkom spisku kulturno-prosvetnih zajednica u Republici nema, verovatno, ni dve u kojima se, u određenim tačkama, poklapaju program, uslovi, mogućnosti, organizaciono ustrojstvo i organizacija rada, pa ako su i odgovori na postavljena istovetna pitanja istovetni, nije sigurno da, u suštini, tumače iste potrebe i mogućnosti.

Ovo je verovatno dobro, jer se u tome nalazi potvrda da su uslovi i potrebe drugačiji, da se zajednice prilagođavaju društvenim kretanjima i društvenim odnosima, u prvom redu, u svojoj sredini, da svoje napore prilagođavaju kulturnim prilikama i usmere ih u najpogodnijem pravcu. Ali, kulturno-pro-

svetnoj zajednici, posle prolaska jednog vrhunskog vihara, ili kulturnog nemira, i dalje ostaje zapušteno, nekultivisano polje na kome treba nešto početi. I, pitaju se u kulturno-prosvetnoj zajednici, da li ti povremeni, neorganizovani naleti sa vrha kulture (a ne mora vrhunosti uvek iz metropole) više štete ili koriste stvarnoj akciji i želi da se obezbedi stvaralačka kulturna delatnost? Gde treba da bude mesto kulturno-prosvetnoj zajednici na relaciji stvaralac i korisnik kulturnih vrednosti?

Može li se govoriti o razvijenom i nerazvijenom području u kulturi u nas?

Kako definisati postojeću kulturno-prosvetnu zajednicu, kako definisati taj svojevrstni, raznovrstni i pojedinačno inaugurisani organizacioni oblik i delatnost, kako tu definiciju primeniti na profil koji danas imaju kulturno-prosvetne zajednice?

Mislim da kulturno-prosvetna zajednica u opštini treba da predstavlja jednu elastičnu društveno-kulturnu strukturu, koja će se prelivati iz akcije u akciju. Treba obezbediti da kulturno-prosvetna zajednica preraste u jedan kulturni pokret (u našoj opštini mi je znano i posmatramo tako). Treba u tom pokretu, ciklusu i procesu, obezbediti visoki kvalitet, koji se manifestuje tako što se kultura odražava u čoveku, što se čovek odražava u kulturi.

Treba obezbediti uslove da kulturno-prosvetna zajednica postane idejna i kulturna klima u osnovi madgradnje svake sredine, naročito u unutrašnjosti, zbog misije koja joj pripada. Biti klima na određenom području znači biti svuda, znači njom disati.

Najverovatnije da joj je, za sada, potreban statut, i neka ga ima; ali, pre toga status: neka jednom u statutu stoji pokret umesto organizacija, a neka, na kraju, njen status bude pokret, naravno dobrovoljni.

Hoću da uklonimo ograde; pravilničke i statutarne, kanonske i nekanonske; neka kanon bude, ali bez ograde i neka to bude kvalitet. Hoću da razbijemo famu o nekom kulturnom dušebrižniku, ili dušebrižniku kulture, koji se u našim sredinama zove kulturno-prosvetna zajednica. Hoću da se deluje kulturom i za nju u svim vidovima i svuda, da postane obavezna, ne kao osnovno obrazovanje i ne zakonom, već nasušna potreba kao obrazovanje i znanje.

Neka ostanu sve druge forme, neka se razvijaju organizacije u kulturi, ali neka u njima i kroz njih živi i jedan organizam, koji se sada zove kulturno-prosvetna zajednica. Takva zajednica, izvirući iz života stvara kulturni život tamo gde ga nema.

Taj pokret koji treba da izvire iz života svakidašnjeg, društvenog i privrednog, trebalo bi:

- da priprema kulturni vrt tamo gde je pustinja, pustara ili šikara;
- da na pripremljenom tlu, ili tlu postojećem, seje i da pazi šta će sejati;
- da na posejanom pospešuje klijanje i uklanja korov;
- da usmerava rast i razvitak tamo gde je proklijalo;
- da uništava hibride; hibridi bi, verovatno, dali gonke plodove;
- da presaduje, ako je to moguće, da neguje osetljivije biljke;
- da ne kalemni, jer kalemiti u kulturi nikad nije dobro;
- da ne zalama lastare i da ih čuva od mraza, naročito s proleća;
- da ne uvodi plodored ni plodosmenu;
- da oplemenjuje;
- da ne ubira plodove; plodovi bi, po mom mišljenju, trebalo da budu deo (kvantitativno i kvalitativno) društva u čije ime je i počeo proces;
- da ne deli novac (misli se na zajednicu). Zašto bi to činila ona; novac će tražiti i deliti aktivnost, a zajednica će integrisati stvaraocima i korisnicima kulture.